

Alfred Nobel: Forskare och entreprenör

»Om jag får 300 idéer på ett år och en av dem är användbar, då är jag nöjd.«

Uppfinningar och affärer

Alfred Nobel var en forskare. Hans främsta drivkraft var nyfikenhet och en vilja att lösa problem på kreativa sätt. Han var också en entreprenör som byggde upp en verksamhet för tillverkning och försäljning av de uppfinningar han skapade. Men hjärtat hade han hela tiden i forskningen. Även under perioder då affärerna tog mycket tid såg han till att få stunder över till arbete i laboratoriet.

Nobel föddes 1833 och växte upp i Stockholm och Sankt Petersburg. Nobel och hans bröder fick en utbildning som riktade sig mot arbete inom industrin. De gick inte i skola eller på universitet utan fick först undervisning i hemmet och sedan delta i arbetet vid faderns industrier. Alfred skickades dessutom på en resa till fabriker och laboratorier i Europa och USA.

Alfred Nobel började tillsammans med sin far och sina bröder experimentera med nitroglycerin – en explosiv vätska med stor sprängkraft, men som var svår att kontrollera. Det var Alfred som gjorde de stora genombrotten – och som till sist utvecklade dynamiten. Hans andra stora uppfinning var ett krut som sprängdes utan att ge upphov till rök, någonting som var väldigt användbart i krig.

Förutom dynamiten så var Nobels största idé de priser som han skapade i sitt testamente. Där skrev han att det skulle gå till personer som »gjort mänskligheten den största nytta«. För Nobel var forskningen en väg för människan att skapa en bättre värld. Att han också skapade ett litteratur- och ett fredspris visar att han såg hur forskning, kultur och politik alla var viktiga i samhället.

Dynamiten

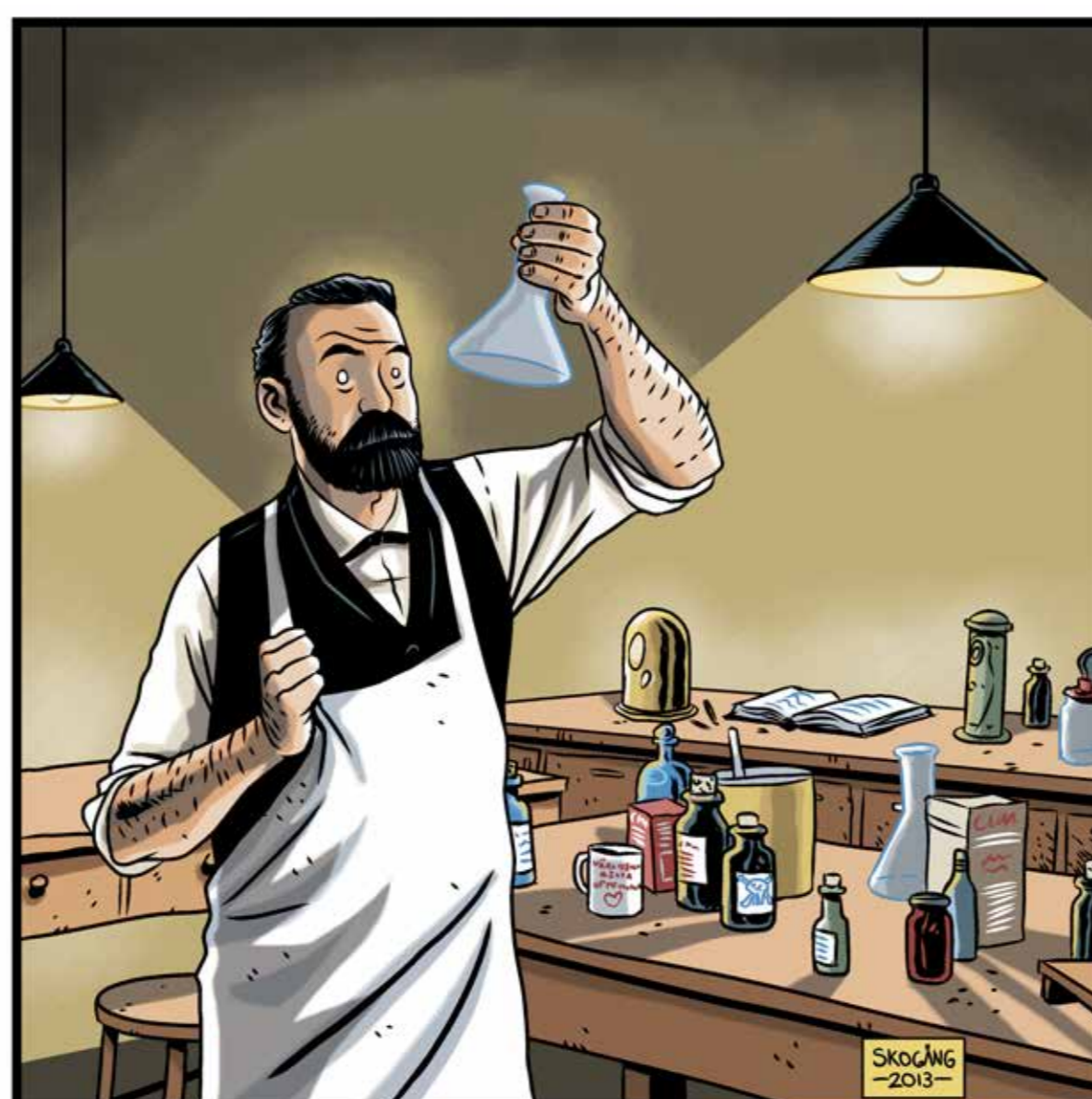
Alfred Nobels viktigaste uppfinningar handlade om att göra nitroglycerin till ett både säkert och kraftfullt sprängämne. Genom att blanda den med en sorts sand – kiselguhr – framställde han en deg som var nästan lika explosiv som rent nitroglycerin. Men den var säkrare eftersom man behövde ha en särskild tändare för att få den att sprängas. Sin uppfinning kallade Nobel för dynamit. Att tillverka dynamit var farligt,

och Nobels fabriker råkade ständigt ut för sprängolyckor.

Tunnlar, gruvor och kanaler

Vissa uppfinnare nöjer sig med att utveckla sina idéer, men Nobel ville också vara säker på att hans idéer kom till användning. Han skapade därför fabriker över hela världen som tillverkade sprängmedel, och han var själv

med och visade upp sina uppfinningar för kunder. Men hur framgångsrik han än blev slutade han aldrig med sina experiment, och när han dog, 63 år gammal, lämnade han efter sig massor av nya uppfinningar som han själv aldrig hann förverkliga.

Dynamiten var en mycket användbar produkt i 1800-talets Europa som var mitt uppe i industrialiseringen. Det säkra och kraftfulla sprängämnet gjorde gruvdriften mer effektiv, vilket ledde till ökad tillgång på material som behövdes för att bygga den industriella världen, som sten och stål. Dynamiten användes också för att bygga upp järnvägsnätet. Det kunde byggas snabbare och rakare när man kunde spränga tunnlar och jämna ut landskapet. Även hamnar och kanaler byggdes med hjälp av dynamit.

 Nobelmuseet

© Nobelmuseet 2016. Illustration: Ola Skogång. www.nobelmuseum.se